

C/2024/4056

12.7.2024

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

(a) Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – 30-lecie jednolitego rynku

[COM(2023) 162 final]

(b) Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Długoterminowa konkurencyjność UE: perspektywa na przyszłość po 2030 r.

[COM(2023) 168 final]

(C/2024/4056)

Sprawozdawczyni: **Emilie PROUZET**

Współsprawozdawca: **Stefano PALMIERI**

Wniosek o wydanie opinii	Komisja Europejska, 2.5.2023
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	29.1.2024
Data przyjęcia na sesji plenarnej	24.4.2024
Sesja plenarna nr	587
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	234/0/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje komunikat Komisji Europejskiej dotyczący długoterminowej konkurencyjności UE, opublikowany 16 marca 2023 r. Komisja przyznaje w nim, że UE jest obecnie niewystarczająco konkurencyjna, zwłaszcza pod względem wydajności i niektórych technologii przekrojowych. Jeżeli chodzi o eliminowanie przyszłych wyzwań po 2030 r., EKES uważa, że konkurencyjność zależy od wielu podmiotów i czynników, które wpływają na kształt złożonych ekosystemów i muszą być uwzględnione w zintegrowanej wizji. Czynniki oddziałujące na konkurencyjność i wydajność ekosystemu mają swoje specyficzne cechy i obejmują systemy terytorialne, liczne różnego rodzaju przedsiębiorstwa, pracowników, partnerów społecznych i administrację publiczną.

1.2. UE musi przyjąć program na rzecz konkurencyjności, który – zgodnie z zasadami jednolitego rynku i społecznej gospodarki rynkowej – będzie perspektywiczny, dobrze zdefiniowany i skoordynowany oraz będzie sprzyjał pomyślnemu rozwojowi przedsiębiorstw, tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy, podnoszeniu poziomu życia obywateli UE i włączeniu społecznemu, a przy tym będzie poprawiał zdolność systemu UE do innowacji, inwestowania i handlu, konkurencyjności na rynku globalnym dla wspólnego dobra i napędzania transformacji Unii w kierunku neutralności klimatycznej.

1.3. EKES uznaje, że jednolity rynek musi nadal odgrywać swoją rolę i sprawnie funkcjonować zarówno w normalnych warunkach, jak i w czasach kryzysu. Aby zapewnić prawidłowe funkcjonowanie jednolitego rynku, należy systematycznie wykrywać i usuwać bariery na rynku oraz zapobiegać powstawaniu nowych barier. Komitet wzywa państwa członkowskie, aby w szczególności zobowiązały się do właściwego wdrażania i egzekwowania przepisów UE. Wszystkim tym działaniom

muszą towarzyszyć odpowiednie narzędzia kontroli i ochrony w zakresie jakości pracy, równych szans dla wszystkich przedsiębiorstw, praw obywateli i ochrony konsumentów. Ponadto EKES uważa, że otwartą strategiczną autonomię UE trzeba rozwijać jako kluczowy element projektu europejskiego, którego wyjątkowość i mocne strony opierają się na połączeniu integracji gospodarczej i społecznej, aby zgodnie z art. 3 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej zagwarantowane były „społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska”.

1.4. Komitet popiera wdrażanie ram budżetowych UE sprzyjających inwestycjom i wzrostowi gospodarczemu, które gwarantują stabilność gospodarczą i umożliwiają zarówno sektorowi prywatnemu, jak i sektorowi publicznemu angażowanie się w długoterminowe planowanie i prowadzenie lepszej polityki, zgodnie również z celami Europejskiego filaru praw socjalnych.

1.5. Komitet uważa, że w celu ożywienia konkurencyjności UE trzeba uruchomić zintegrowaną europejską strategię przemysłową, promującą zintegrowany europejski system przemysłowy, w której kluczowymi podmiotami są przedsiębiorstwo i jego pracownicy.

1.6. EKES zgadza się z Komisją, że czynnikiem warunkującym prawidłowe funkcjonowanie jednolitego rynku jest również wysoki poziom usług publicznych i infrastruktury we wszystkich europejskich obszarach i regionach, zwłaszcza tych, które są w tyle za średnią. W opinii EKES-u odpowiednie zapewnienie infrastruktury fizycznej i społecznej ma strategiczne znaczenie w kontekście zagwarantowania konkurencyjności ekosystemu UE. Do tego strategicznego działania potrzebne są: (i) polityka spójności służąca konwergencji i odporności gospodarczej; (ii) inwestycje w wysokiej jakości usługi publiczne oraz w dostosowane do przyszłych wyzwań sieci transportowe, energetyczne i sieci danych, ze szczególnym naciskiem na zapewnienie infrastruktury krytycznej, oraz projekty transgraniczne i wielokrajowe; (iii) inwestycje w edukację i uczenie się przez całe życie dla wykwalifikowanej siły roboczej przygotowanej na wyzwania przyszłości, w wysokiej jakości system opieki zdrowotnej, opiekę długoterminową i opiekę społeczną oraz w przystępne cenowo mieszkania.

1.7. Komitet docenia działania podjęte przez Komisję polegające na określeniu 17 kluczowych wskaźników efektywności w odniesieniu do dziewięciu aspektów konkurencyjności. EKES uważa jednak, że: (i) w przypadku niektórych aspektów konkurencyjności pominięto niektóre kluczowe wskaźniki oraz (ii) ze względu na europejski wymiar kluczowych wskaźników efektywności nie ukazują one istniejących różnic terytorialnych.

2. Kontekst

2.1. UE postawiła sobie za cel zwiększenie swojej odporności i wpływu, jaki wywiera na świecie, lecz coraz bardziej brakuje jej konkurencyjności pozwalającej na osiągnięcie tego celu. Przewiduje się, że udział UE w światowej gospodarce będzie stale spadał z niemal 15 % do zaledwie 9 % do 2050 r.⁽¹⁾ Dlatego też konieczne jest zwiększenie wydajności i konkurencyjności UE. W tym celu UE musi przyjąć program na rzecz konkurencyjności, który – zgodnie z zasadami jednolitego rynku i społecznej gospodarki rynkowej – będzie perspektywiczny, dobrze zdefiniowany i skoordynowany oraz będzie sprzyjał dobrobytowi przedsiębiorstw i pracowników i spowoduje poprawę ich zdolności do innowacji, inwestowania i handlu, konkurowania na rynku globalnym dla wspólnego dobra i napędzania transformacji Unii w kierunku neutralności klimatycznej. Jest to niezbędne nie tylko do zapewnienia przyszłego dobrobytu, innowacji, inwestycji, handlu i wzrostu, ale także do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy i podnoszenia standardów życia.

2.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje komunikat Komisji Europejskiej dotyczących długoterminowej konkurencyjności UE, opublikowany 16 marca 2023 r. Komisja przyznaje w nim, że UE jest obecnie niewystarczająco konkurencyjna, zwłaszcza pod względem wydajności i niektórych technologii przekrojowych. Celem komunikatu jest zatem przedstawienie celów w zakresie konkurencyjności, które pozwolą osiągnąć długoterminowe cele strategiczne UE dzięki wyeliminowaniu przyszłych wyzwań po roku 2030. Z tej perspektywy EKES uważa, że w celu zniwelowania luki w zakresie wzrostu i innowacji konieczne jest stworzenie warunków sprzyjających zrównoważonemu wzrostowi, mając na uwadze, że w obecnej sytuacji na świecie konkurencyjność zależy od wielu podmiotów i czynników, które kształtują złożone ekosystemy i muszą być uwzględnione w zintegrowanej wizji. Czynniki wpływające na konkurencyjność i wydajność ekosystemu mają swoje specyficzne cechy i obejmują systemy terytorialne, liczne różnego rodzaju przedsiębiorstwa, pracowników, partnerów społecznych i administrację publiczną.

⁽¹⁾ PwC (2017), *The long view: how will the global economic order change by 2050?*

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES zgadza się z Komisją, że jednolity rynek jest „jednym z największych osiągnięć Unii Europejskiej” oraz podstawą pokoju, dobrobytu i wpływów geopolitycznych na świecie.

3.2. Komitet zauważa jednak, że po upływie trzech dekad od wejścia w życie jednolitego rynku pozostaje on rozdrobniony, a jego integracja ulega stagnacji. Według Komisji, wewnątrzunijny handel towarami wzrósł zaledwie o 3,5 % od 2006 r. w stosunku do wielkości gospodarki UE, a wewnątrzunijny handel usługami stanowi jedynie 6 % PKB UE ⁽²⁾. Swobodny przepływ towarów, usług, osób, kapitału i danych wciąż nie jest rzeczywistością na wielu obszarach. Wiele barier utrudnia lub uniemożliwia przedsiębiorstwom, zwłaszcza przedsiębiorstwom typu start-up i MŚP rozwijanie się i prowadzenie działalności transgranicznej. W rezultacie UE traci ogromne potencjalne korzyści, których wartość w zakresie samych tylko wyrobów i usług do końca 2029 r. wyniesie nawet 713 mld EUR ⁽³⁾. Ostatnie wstrząsy, w tym pandemia i rosyjska wojna przeciwko Ukrainie, pokazały jednak nie tylko, jak podatny na kryzysy może być jednolity rynek, ale także w jakim stopniu gospodarka UE opiera się na w pełni funkcjonującym jednolitym rynku. Co więcej, zdrowy jednolity rynek może zwiększyć odporność UE i wzmocnić jej reakcję na przyszłe kryzysy.

3.3. Jednocześnie przedsiębiorstwa, w szczególności MŚP, mają do czynienia ze znacznymi i coraz większymi kosztami i obciążeniami regulacyjnymi wynikającymi z przepisów unijnych i krajowych. Potrzebne są pilne środki, zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym, aby lepiej zarządzać przepływem kosztów i obciążeń regulacyjnych, kompensować niepotrzebną biurokrację i aktywnie wspierać przedsiębiorstwa w transformacji i uporaniu się ze skumulowanymi skutkami wielu nowych przepisów. Transformacja zależy od wielu czynników i przedsiębiorstwa odgrywają w niej ważną rolę.

3.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje środki zaproponowane przez Komisję w celu przyspieszenia integracji jednolitego rynku, zwłaszcza w dziedzinie usług. Komitet z zadowoleniem przyjmuje również niedawne konkluzje Rady, w których stwierdzono, że szczególny nacisk należy kłaść na „pogłębienie jednolitego rynku, zachowanie jego integralności, jego czterech swobód i jego otwartości, zapewnienie równych warunków działania oraz stworzenie sprzyjających wzrostowi gospodarczemu ram regulacyjnych, które zmniejszają obciążenia administracyjne, przy jednoczesnym wzmocnieniu polityki przemysłowej i zmniejszeniu strategicznych zależności, w szczególności w najbardziej newralgicznych obszarach” ⁽⁴⁾. EKES zwraca jednak uwagę, że w praktyce państwom członkowskim często brakuje woli politycznej, by to zobowiązanie zrealizować i egzekwować. Zauważa ponadto, że w komunikacie nie przedstawiono całościowej wizji politycznej obejmującej różne dyrekcje generalne, mającej na celu pogłębienie jednolitego rynku we wszystkich obszarach. W związku z tym EKES zdecydowanie wzywa do tego, by dokończenie budowy jednolitego rynku ponownie stało się centralnym projektem dla przyszłości UE i zostało uznane za najważniejszy priorytet polityczny przez wszystkie instytucje Unii.

3.5. EKES z zadowoleniem przyjmuje wprowadzenie sprawdzianu konkurencyjności, mające wspierać tworzenie przedsiębiorstw i poprawę warunków pracy, i odsyła do swoich niedawnych zaleceń ⁽⁵⁾. Komitet wzywa do tego, aby szybko rozpoczęto pełne stosowanie tego sprawdzianu. EKES wzywa ponadto Komisję do jasnego i szybkiego poinformowania, w jaki sposób sprawdzian konkurencyjności będzie stosowany w praktyce. Już przy opracowywaniu wszelkich nowych inicjatyw należy poświęcić należyłą uwagę i nadać priorytet kwestii konkurencyjności.

3.6. Wzmocnienie roli partnerów społecznych i rokowań zbiorowych to ważne elementy poprawy konkurencyjności.

⁽²⁾ Komunikat Komisji do parlamentu europejskiego, rady, Europejskiego Komitetu ekonomiczno-społecznego i komitetu regionów „30-lecie jednolitego rynku”, COM(2023) 162 final.

⁽³⁾ Komunikat Komisji do parlamentu europejskiego, rady, Europejskiego Komitetu ekonomiczno-społecznego i komitetu regionów „30-lecie jednolitego rynku”, COM(2023) 162 final.

⁽⁴⁾ Posiedzenie Rady Europejskiej (29 i 30 czerwca 2023 r.) – Konkluzje: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7-2023-INIT/pl/pdf>.

⁽⁵⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Plan inwestycyjny na rzecz zrównoważonej Europy – Plan inwestycyjny na rzecz Europejskiego Zielonego Ładu«” (COM(2020) 21 final) (Dz.U. C 100 z 16.3.2023, s. 76).

3.7. Według najnowszych danych w UE istnieje 2 950 regionalnych klastrów przemysłowych, które zapewniają około jednej czwartej miejsc pracy w Europie (61,8 mln, 23,4 % miejsc pracy w Europie) ⁽⁶⁾. Biorąc pod uwagę, że klastry te są tak ważnym podmiotem w gospodarce realnej, w każdej długoterminowej strategii dla UE należy zwrócić szczególną uwagę na nie i na ich pracowników.

4. Efektywny jednolity rynek i skuteczne ramy regulacyjne

4.1. Podobnie jak Komisja EKES uznaje, że jednolity rynek stanowi główny filar otoczenia biznesowego Unii, oraz zgadza się, że należy zapewnić jego funkcjonowanie zarówno w normalnych warunkach, jak i w czasach kryzysu. Aby zapewnić prawidłowe funkcjonowanie jednolitego rynku, należy systematycznie wykrywać i usuwać bariery na rynku oraz zapobiegać powstawaniu nowych barier. Wszystkim tym działaniom muszą towarzyszyć odpowiednie narzędzia kontroli i ochrony w zakresie jakości miejsc pracy, równych szans dla wszystkich przedsiębiorstw – w tym unikania nadmiernie rygorystycznego wdrażania – praw obywateli i ochrony konsumentów.

4.2. EKES odsyła do pakietu Komisji dotyczącego zarządzania jednolitym rynkiem z marca 2020 r., w którym jasno określono wszystkie niezbędne środki, jakie należy podjąć w celu poprawy wdrażania i egzekwowania prawa UE oraz usunięcia istniejących barier na jednolitym rynku. EKES jest zaniepokojony niewystarczającymi postępami we wdrażaniu zapowiedzianych środków i zwraca się do Komisji o przedstawienie aktualnych informacji na temat dotychczasowych postępów, prowadzonych prac i kolejnych kroków.

4.3. Komitet przypomina swoje zalecenia dotyczące zasad pomocniczości i proporcjonalności zawarte we wcześniejszych opiniach ⁽⁷⁾. Ponownie przypomina, że Unia powinna działać wyłącznie tam, gdzie zasady te są w pełni respektowane i gdzie wspólne działania wnoszą dla wszystkich wartość dodaną.

4.4. EKES zwraca uwagę, że za prawidłowo funkcjonujący jednolity rynek odpowiadają wszystkie instytucje Unii i wszystkie państwa członkowskie. W szczególności wzywa państwa członkowskie do ambitniejszej europeizacji rynków krajowych zgodnie z zaleceniami określonymi w ramach europejskiego semestru i tabeli wyników jednolitego rynku oraz do wywiązania się z wielu zobowiązań podjętych na szczelbu politycznym.

4.5. Komisja powinna podejmować zdecydowane działania w przypadku niedokonania przez państwa członkowskie transpozycji i wdrożenia prawa UE w sposób prawidłowy i pełny w wymaganym terminie. EKES zauważa jednak z niepokojem, że w ciągu ostatnich trzech kadencji Komisja znacznie ograniczyła działania podejmowane w związku z naruszeniami zasad rynku wewnętrznym, których dopuszczają się państwa członkowskie. Istotne jest, aby Komisja odgrywała swoją rolę strażnika Traktatów i zapewniała odpowiednią harmonizację. W tym celu Komisja musi zapewnić sobie wystarczające możliwości i zasoby.

4.6. EKES uważa, że spośród wszystkich nowych wyzwań stojących przed jednolitym rynkiem priorytetem musi być promowanie otwartej strategicznej autonomii UE. Podkreśla, że u podstaw otwartej strategicznej autonomii UE leży prawidłowo funkcjonujący i konkurencyjny jednolity rynek oraz silna baza przemysłowa, opierające się w szczególności na połączeniu integracji gospodarczej i społecznej, w celu zagwarantowania „społecznej gospodarki rynkowej o wysokiej konkurencyjności zmierzając[ej] do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki[ego] poziom[ui] ochrony i poprawy jakości środowiska”, zgodnie z art. 3 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej.

⁽⁶⁾ Komisja Europejska, European Clusters Panorama 2021: a comprehensive picture of economic activity across the EU and industrial ecosystems, 16 grudnia 2021 r.: https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/european-clusters-panorama-2021-comprehensive-picture-economic-activity-across-eu-and-industrial-2021-12-16_en.

⁽⁷⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Prawodawstwo nieulegające dezaktualizacji” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 487 z 28.12.2016, s. 51) oraz Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Dokończenie realizacji Programu lepszego stanowienia prawa: lepsze rozwiązania na rzecz lepszych rezultatów«” [COM(2017) 651 final] (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C 262 z 25.7.2018, s. 22).

4.7. Jeżeli chodzi o zmniejszenie obowiązków sprawozdawczych o 25 %, EKES z zadowoleniem przyjmuje wyznaczoną wartość docelową i wzywa do jej pełnej i terminowej realizacji. Podkreśla jednak, że obowiązki sprawozdawcze odpowiadają jedynie za niewielką część kosztów i obciążeń po stronie przedsiębiorstw. W związku z tym wzywa Komisję do tego, aby brała pod uwagę nie tylko obowiązki sprawozdawcze, ale również koszty administracyjne w pełniejszym znaczeniu. Należy również odpowiednio zająć się kosztami przestrzegania przepisów i dostosowania się do nich, które stanowią największą część kosztów ponoszonych przez przedsiębiorstwa.

5. Dostęp do kapitału i inwestycji prywatnych

5.1. EKES zdecydowanie wzywa do ukończenia procesu zawiązywania unii bankowej i unii rynków kapitałowych oraz ustanowienia spójnych unijnych ram podatkowych. Należy unikać arbitrażu regulacyjnego i luk prawnych, aby zapewnić stabilność i pewność prawa. Inne narzędzia zidentyfikowane przez Komisję jako mające efekt mnożnikowy to zrównoważone finansowanie i publiczne fundusze kapitału załączkowego.

5.2. Komitet popiera wdrażanie ram budżetowych UE, które sprzyjają inwestycjom i wzrostowi gospodarczemu, gwarantują stabilność gospodarczą i umożliwiają zarówno sektorowi prywatnemu, jak i sektorowi publicznemu angażowanie się w długoterminowe planowanie i prowadzenie lepszej polityki, zgodnie z celami Europejskiego filaru praw socjalnych. Należy zwrócić uwagę na dyscyplinę budżetową w perspektywie średnio- i długoterminowej. Należy unikać wyższych podatków i nieefektywnych wydatków publicznych oraz długów dla przyszłych pokoleń. Aby wzmocnić stabilność gospodarczą, UE musi zwalczać uchylanie się od opodatkowania, unikanie opodatkowania i dumping podatkowy, a system podatkowy musi sprzyjać inwestycjom i przedsiębiorczości, zachęcać do działalności gospodarczej i podejmowania pracy oraz gwarantować progresywność.

5.3. Co więcej, ponieważ dostęp do finansowania po rozsądnych kosztach ma zasadnicze znaczenie dla przedsiębiorstw i konieczne jest unikanie krytycznej zależności od decyzji zewnętrznych, Unia powinna wspierać wydajne i stabilne rynki kapitałowe oraz solidny i niezależny sektor bankowy w Unii. Unia musi również unikać stosowania środków regulacyjnych, które mogłyby bezpośrednio lub pośrednio zagrozić dostępowi do finansowania, w szczególności dla MŚP. Konieczne jest należyte uwzględnienie tej kwestii w ramach regulacji banków. Ta sama zasada dotyczy opracowywania kryteriów w zakresie zrównoważonego finansowania. Należy ponadto ułatwić dostęp do różnych kanałów i form finansowania, tak aby szybko docierało ono do przedsiębiorstw.

6. Inwestycje publiczne oraz infrastruktura

6.1. EKES zgadza się z Komisją, że czynnikiem warunkującym prawidłowe funkcjonowanie jednolitego rynku jest również wysoki poziom usług publicznych i infrastruktury we wszystkich europejskich obszarach i regionach, zwłaszcza tych, które są w tyle za średnią. W opinii EKES-u odpowiednie zapewnienie infrastruktury fizycznej i społecznej ma strategiczne znaczenie w kontekście zagwarantowania konkurencyjności ekosystemu UE. Zdaniem EKES-u podstawową kwestią jest poprawa połączeń na jednolitym rynku dla wszystkich państw członkowskich m.in. poprzez rozwijanie i modernizowanie infrastruktury i wzajemnych połączeń w sektorze transportu i energii, w tym również w ramach sieci energetycznych.

6.2. Z tego powodu rola inwestycji publicznych nabiera strategicznego znaczenia w zakresie inwestowania w infrastrukturę fizyczną i społeczną w Europie⁽⁸⁾. To strategiczne działanie wymaga:

- polityki spójności napędzającej konwergencję gospodarczą i odporność oraz inwestycje w zdekarbonizowaną infrastrukturę, która zagwarantuje, aby zrównoważony wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu był kluczowym narzędziem Komisji Europejskiej do zapewnienia konkurencyjności Europy w perspektywie długoterminowej;
- inwestycji w wysokiej jakości usługi publiczne oraz w nieulegające dezaktualizacji sieci transportowe, energetyczne i sieci transmisji danych, ze szczególnym naciskiem na zapewnienie infrastruktury krytycznej, oraz projektów transgranicznych i wielonarodowych, co ma kluczowe znaczenie w kontekście gotowości na wypadek sytuacji wyjątkowej i wiąże się z koniecznością spełnienia europejskich celów społecznych i środowiskowych;

⁽⁸⁾ Labour shortages report 2022 - EURES | Europejski Urząd ds. Pracy (europa.eu): <https://www.ela.europa.eu/en/labour-shortages-report>. Sprawozdanie grupy zadaniowej wysokiego szczebla ds. inwestowania w infrastrukturę społeczną w Europie, której przewodzili Romano Prodi i Christian Sautter.

- inwestycji w edukację i uczenie się przez całe życie; w zdrowie, opiekę długoterminową i opiekę społeczną oraz w przystępne cenowo mieszkania; inwestycji w wysokiej jakości systemy opieki zdrowotnej i wykwalifikowaną siłę roboczą przygotowaną na przyszłe wyzwania.
- Europejską infrastrukturę społeczną należy wspierać odpowiednimi środkami inwestycyjnymi i środkami polityki fiskalnej.

7. Badania naukowe i innowacje

7.1. EKES uważa, że innowacje są kluczem do zwiększenia wydajności oraz niezbędne do rozwoju, poprawy zdolności dostosowawczych i odnowy przedsiębiorstw. Zarówno prywatne, jak i publiczne inwestycje w badania naukowe i innowacje są niezbędne dla przyszłego sukcesu UE.

7.2. Należy ułatwić współpracę między przedsiębiorstwami, uczelniami i organizacjami zajmującymi się innowacjami, ponieważ w praktyce taka współpraca sprzyja efektywnym innowacjom. Zdaniem EKES-u oczywistym jest, że doskonałość w zakresie kluczowych technologii wymaga: znacznego zwiększenia inwestycji, zarówno publicznych, jak i prywatnych, w badania i innowacje, rozwoju światowej klasy infrastruktury w zakresie badań, rozwoju i innowacji, przyciągania talentów oraz tworzenia ekosystemów opartych na współpracy między przedsiębiorstwami, uczelniami wyższymi i instytucjami badawczymi (*).

7.3. Według Komisji zachęty podatkowe, partnerstwa publiczno-prywatne, środki wsparcia badań, rozwoju i innowacji oraz fundusze objęte polityką spójności stanowią narzędzia konieczne do przyspieszenia innowacji i wyrównania regionalnych dysproporcji w zakresie wydatków na badania i rozwój w UE.

8. Energia i surowce

8.1. Dostęp do podstawowych zasobów produkcyjnych – energii, surowców, kapitału i danych – w warunkach konkurencji ma kluczowe znaczenie dla utrzymania konkurencyjności produkcji przemysłowej i związanej z nią działalności, a w efekcie – dla utrzymania ich w UE. W obliczu wysokich cen energii, które silnie nadwerężają konkurencyjność europejskich energochłonnych sektorów, oraz coraz wyższych wymogów środowiskowych, w tym potrzeby elektryfikacji, Unia musi zintensyfikować te działania, które obejmują jednocześnie wszystkie zasadnicze cele polityki energetycznej: bezpieczeństwo dostaw, przystępne ceny i neutralność klimatyczną.

8.2. Odnosi się to również do surowców. Inwestycje przemysłowe, górnictwo, infrastruktura, budownictwo i dostawy energii elektrycznej są wzajemnie połączone, a każdy etap łańcucha wartości jest istotny dla produktu końcowego. Ważne są wszystkie surowce. Na przykład cement, materiały skalne i materiały budowlane są potrzebne w górnictwie, do produkcji turbin wiatrowych i w zakładach przemysłowych, które nie stosują paliw kopalnych. W szczególności przejście na gospodarkę neutralną emisyjnie będzie wymagało intensywnych nakładów surowcowych. Wraz z upowszechnianiem się czystszych technologii sektor surowców będzie miał kluczowe znaczenie dla transformacji energetycznej. Przy tym nie da się uniknąć okresowych wzrostów cen i wąskich gardeł, ponieważ popyt przewyższa podaż i zmienność cen powoduje niepewność co do dużych początkowych inwestycji kapitałowych potrzebnych do produkcji. Przy różnych produktach będziemy obserwować wzajemne zależności między podażą, popytem i cenami, które doprowadzą do sprzężenia zwrotnego, a następnie kombinacji zmian technologicznych, zmienności popytu i zastępowania materiałów. Wraz z przechodzeniem od paliw kopalnych do wytwarzania energii wiatrowej i słonecznej, ekspansją pojazdów elektrycznych opartych na bateriach i ogniwach paliwowych oraz wykorzystaniem wodoru i innych rodzajów czystych technologii energetycznych surowce będą stały się kluczowym elementem w działaniach na rzecz dekarbonizacji i elektryfikacji gospodarki.

8.3. Sektor górniczy jako dostawca surowców dla gospodarki będzie musiał rozwijać się w bezprecedensowym tempie, aby umożliwić niezbędne zmiany technologiczne. Wbrew utartej opinii o górnictwie jako niezwykle kapitałochłonnym przemyśle z długim czasem rozruchu należy oczekiwać, że sektor ten będzie szybciej się rozwijać. Potrzebne są ponadto wykonalne rozwiązania w celu skutecznego połączenia gospodarczego wykorzystania zasobów naturalnych z ochroną różnorodności biologicznej i środowiska. Należy jak najszybciej ograniczyć emisje dwutlenku węgla poprzez odejście od tradycyjnych metod spalania ropy naftowej, gazu ziemnego i węgla. Wraz z pojawieniem się nowych technologii wytwarzania i magazynowania energii zmieni się również zapotrzebowanie na surowce (wzrost wykorzystania metali, przy jednoczesnym zmniejszeniu naszej zależności od paliw kopalnych).

(*) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Dalsze zwiększanie konkurencyjności cyfrowej UE” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 228 z 29.6.2023, s. 17).

9. Obieg zamknięty

9.1. EKES uznaje rolę, jaką przepisy UE dotyczące zamówień publicznych mogą odegrać w przejściu na zrównoważoną gospodarkę o obiegu zamkniętym, i zaleca „minimalne kryteria środowiskowe” dla zamówień publicznych, jak już przewidziano w dyrektywach UE, w celu zminimalizowania, a najlepiej uniknięcia negatywnego wpływu na środowisko i tworzenia odpadów w całym cyklu życia produktów ⁽¹⁰⁾.

9.2. Co więcej, jako rozszerzenie jednolitego rynku rynki międzynarodowe oraz otwarty i oparty na zasadach handel zagraniczny pozostają kolejną podstawą gospodarki UE. Aby pomóc przedsiębiorstwom w korzystaniu z możliwości na rynku globalnym, UE musi aktywnie zwalczać protekcyjizm i promować handel dwustronny oraz równe warunki działania.

10. Cyfryzacja

10.1. Technologie cyfrowe i związane z nimi „piony” (sztuczna inteligencja itp.), a także ich infrastruktura, mają ogromny wpływ na konkurencyjność. Musimy rozwijać naszą przyszłą łączność, sztuczną inteligencję, badania naukowe i innowacje, łącząc duże ilości danych z szybkim, iteracyjnym przetwarzaniem i inteligentnymi algorytmami, dzięki czemu oprogramowanie będzie mogło automatycznie uczyć się na podstawie wzorców lub funkcji danych. Komisja przypomina również, że należy kontynuować unijne działania w zakresie cyberbezpieczeństwa i cyfryzacji. EKES jest przekonany, że wyzwaniem jednolitego rynku wynikającym z transformacji cyfrowej należy stawić czoła poprzez dialog społeczny i wiodącą pozycję UE, również w stosowaniu wspólnego prawodawstwa dotyczącego technologii cyfrowych. Celem jest tu ochrona osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji i zatroszczenie się o to, aby dążenie do skuteczności nie podważało spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej, zdrowia i bezpieczeństwa ludzi oraz stabilności politycznej ⁽¹¹⁾.

10.2. Należy zachować wysokie standardy, ale też wszelkie przepisy muszą sprzyjać udanej cyfryzacji i konkurencyjności przedsiębiorstw. Także sektor publiczny musi dokonać cyfryzacji swych działań i usług, w tym procesów administracyjnych, dbając przy tym, by nikt nie pozostał w tyle. Przyspieszenie procedur wydawania pozwoleń na inwestycje i inne operacje biznesowe to przykładowo jedna z pilnych potrzeb, w przypadku których cyfryzacja byłaby częścią rozwiązania.

10.3. EKES podkreśla między innymi, że ponieważ dane są podstawowymi surowcami w obecnych i przyszłych realiach, należy zagwarantować ich dostępność i płynny obieg. Wymaga to sprzyjającej regulacji i odpowiednich przepisów, a także zaawansowanych technologii.

10.4. Jednocześnie EKES popiera potrzebę inwestowania w cyberbezpieczeństwo w celu dalszej ochrony coraz bardziej cyfrowych i zintegrowanych produktów i procesów.

10.5. EKES popiera stanowisko Komisji Europejskiej i Wspólnego Przedsięwzięcia w dziedzinie Europejskich Obliczeń Wielkiej Skali (Wspólne Przedsięwzięcie EuroHPC), zgodnie z którym w europejskiej nauce i europejskim przemyśle należy zwiększyć inwestycje w rozwój kompetencji kluczowych w zakresie obliczeń wielkiej skali.

11. Edukacja i umiejętności

11.1. EKES będzie kontynuować prace w tej dziedzinie po Europejskim Roku Umiejętności ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z wdrażania planu działania dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym” [COM(2019) 190 final] (Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 92).

⁽¹¹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „30 lat jednolitego rynku: jak usprawnić jego funkcjonowanie” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 228 z 29.6.2023, s. 22).

⁽¹²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odzyskiwania i konfiskaty mienia” (COM(2022) 245 final) (Dz.U. C 100 z 16.3.2023, s. 123).

11.2. Jak wskazuje Komisja, z powodu zmian demograficznych, niedobór siły roboczej staje się coraz częściej jedną z głównych przeszkód dla rozwoju i ciągłości działalności gospodarczej zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym. Wynika to z wielu czynników. Jak stwierdzono w sprawozdaniu EURES Europejskiego Urzędu ds. Pracy z 2022 r ⁽¹³⁾, nowe technologie, transformacja w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu, starzenie się siły roboczej oraz warunki pracy i zatrudnienia w znaczącym stopniu doprowadziły do zmian w Europie, jeśli chodzi o stosunek popytu na pracę do podaży pracy. Skuteczna inicjatywa polityczna w tej dziedzinie będzie wymagała całościowego podejścia uwzględniającego wszystkie różne wymiary wyzwań. EKES popiera działania gospodarki społecznej i wdrażanie aktywnej polityki rynku pracy mającej na celu mobilizację osób nieaktywnych zawodowo i bezrobotnych oraz wspieranie możliwości związanych z np. z zatrudnieniem i przedsiębiorczością kobiet, a także wspieranie legalnej migracji i zachęt do korzystania z praktyk zawodowych, w tym transgranicznych praktyk zawodowych, wraz z przeglądami systemów praktyk zawodowych w celu sprawdzenia ich atrakcyjności i mobilności.

11.3. Należy ponadto zacieśnić współpracę między sektorem publicznym i prywatnym, biorąc pod uwagę rolę, jaką przedsiębiorstwa odgrywają jako pracodawcy, partnerzy społeczni i organizatorzy szkoleń. Zmiany w pracy i życiu zawodowym wymagają również odpornej siły roboczej. Należy wspierać i ułatwiać transgraniczną mobilność pracowników, studentów i talentów, zarówno w UE, jak i we współpracy z państwami trzecimi, na przykład przez pomoc w dopasowywaniu podaży do popytu. UE musi zatem stworzyć odpowiednie warunki, aby przyciągnąć wysoko wykwalifikowaną siłę roboczą i zapewnić uznawanie kwalifikacji.

12. Handel i otwarta strategiczna autonomia

12.1. EKES zgadza się z Komisją. Aby jak najlepiej wykorzystać handel zagraniczny, należy: unikać krytycznej zależności od krajów, których rządy nie są demokratyczne, oraz promować współpracę i umowy dwustronne z partnerami o podobnych poglądach. EKES popiera kompleksowy przegląd określający nowy poziom odniesienia w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju ⁽¹⁴⁾.

12.2. Na przykład zakłócenia w międzynarodowych łańcuchach dostaw i na rynkach międzynarodowych spowodowane niedawnymi kryzysami uwidoczniły potrzebę zmniejszenia krytycznej zależności UE, w szczególności od rosyjskich paliw kopalnych i chińskich metali. Należy zatem zwiększyć zdolności i zasoby przemysłowe UE oraz zaprojektować nowe ekosystemy przedsiębiorczości. Należy również zdywersyfikować źródła energii i łańcuchy dostaw surowców, produktów pośrednich i komponentów.

12.3. EKES uważa, że odpowiedzialność przedsiębiorstw za reorganizację łańcuchów produkcji i dostaw w odpowiedzi na potrzeby społeczne powinna wpisywać się w szerszą strategię przemysłową sprzyjającą tworzeniu zintegrowanego europejskiego systemu przemysłowego.

12.3.1. Unia będzie musiała działać na rzecz zintegrowanego europejskiego systemu przemysłowego, który zapewni synergiczne i skoordynowane współdziałanie różnych części i sektorów gospodarki państw członkowskich UE, pozwalające zwiększyć wydajność, konkurencyjność i ogólną wartość tego systemu dla całej UE. Potrzeba intensywnej współpracy różnych zaangażowanych stron (przedsiębiorstw UE), aby rozwijać gospodarkę całego kontynentu.

12.4. Potrzebne są szybkie postępy w ratyfikacji i wdrażaniu sfinalizowanych umów handlowych oraz w zamykaniu trwających negocjacji. Należy również w pełni wykorzystać istniejące umowy handlowe, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb związanych z umiędzynarodowieniem MŚP.

⁽¹³⁾ Europejski Urząd ds. Pracy, EURES Report on labour shortages and surpluses 2022, s. 10.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 140 z 21.4.2023, s. 69.

12.5. EKES zwróci szczególną uwagę na nowe inicjatywy negocjowane ze Stanami Zjednoczonymi, a także na inicjatywy mające na celu rozwiązanie aktualnych problemów (amerykańska ustawa o obniżeniu inflacji, spór o środki ochronne dotyczące stali i aluminium itd.).

13. Uwagi dotyczące czynników i kluczowych wskaźników efektywności

13.1. Komitet uważa, że wniosek Komisji dotyczący ustanowienia corocznie aktualizowanych 17 kluczowych wskaźników efektywności przed marcowym posiedzeniem Rady Europejskiej jest przydatny. Aby zainicjować niezbędne dyskusje polityczne i działania następcze w Radzie, EKES zaleca, po pierwsze, by w ramach kluczowych wskaźników efektywności wyznaczono jasne i wiążące cele oraz aby szczegółowo monitorowano i oceniano te wskaźniki oraz przedstawiano w ich sprawie dokładne sprawozdania. Po drugie, opracowanie celów należy koordynować z opracowaniem innych wskaźników, w tym wskaźników tablicy wyników jednolitego rynku, programu polityki „Droga ku cyfrowej dekadzie” i europejskiego semestru. Po trzecie, EKES wzywa państwa członkowskie do pełnego zatwierdzenia tego systemu i zobowiązania się do osiągnięcia wyznaczonych celów. Komitet wzywa ponadto Komisję do podjęcia zdecydowanych działań w przypadku, gdy państwa członkowskie nie osiągną tych celów.

13.2. Komitet docenia działania podjęte przez Komisję polegające na określeniu 17 kluczowych wskaźników efektywności w odniesieniu do dziewięciu aspektów konkurencyjności. EKES uważa jednak, że w przypadku niektórych wymiarów konkurencyjności pominięto niektóre kluczowe wskaźniki, zaś europejski wymiar kluczowych wskaźników efektywności ukrywa istniejące zróżnicowanie terytorialne. Dlatego należy uwzględnić dodatkowe kluczowe wskaźniki efektywności.

13.3. Nieco niezrozumiałe jest pomijanie wskaźników wskazujących na poziom konkurencyjności systemu gospodarczego, takich jak wskaźniki dotyczące zatrudnienia w przemyśle zaawansowanych technologii (*technologie (i) wysoko zaawansowane, (ii) średnio zaawansowane, (iii) mniej zaawansowane, (iv) niezaawansowane*) oraz sektorze usług opartych na wiedzy (*(i) usługi oparte na wiedzy i zaawansowanych technologiach, (ii) usługi rynkowe oparte na wiedzy, (iii) usługi finansowe oparte na wiedzy, (iv) pozostałe usługi oparte na wiedzy*), podobnie jak zatrudnienie w sektorze badań i rozwoju.

13.4. EKES uważa, że właściwsze byłoby zastąpienie kluczowego wskaźnika efektywności „Inwestycje publiczne netto jako odsetek PKB” wskaźnikiem „Inwestycje według aktywów” obejmującym sześć grup: (i) *budynki mieszkalne*; (ii) *inne budynki i budowle* (drogi, mosty, lotniska, tamy itp.); (iii) *środki transportu* (statki, pociągi, samoloty itp.); (iv) *uprawiane zasoby biologiczne* (zarządzane lasy, zwierzęta gospodarskie itp.); (v) *produkty intelektualne* (badania i rozwój, oprogramowanie i bazy danych itp.) oraz (vi) *sprzęt teleinformatyczny* (komputery, oprogramowanie, bazy danych, sprzęt telekomunikacyjny, sprzęt komputerowy). Każdy składnik aktywów byłby mierzony jako procent całkowitych nakładów brutto na środki trwałe⁽¹⁵⁾.

13.5. EKES ma pewne zastrzeżenia do kluczowego wskaźnika efektywności „Handel z resztą świata (jako udział w PKB)”. Lepszym rozwiązaniem byłaby kontynuacja umów o wolnym handlu zawartych z regionami/krajami partnerskimi: Mercosurem, Meksykiem, Australią, Stanami Zjednoczonymi, Chinami, Japonią, Koreą Południową, Indonezją itp., przy czym w tym przypadku również należy uwzględnić różnice regionalne w UE.

13.6. EKES dąży do tego, by przy poszanowaniu roli Komisji i Eurostatu organizacje społeczeństwa obywatelskiego i partnerzy społeczni pomogli określić dziedziny konkurencyjności i związane z nimi wskaźniki, za pomocą których można dokładniej zidentyfikować problem.

⁽¹⁵⁾ OECD Economic Outlook, 2023.

13.7. EKES zgadza się z Komisją, że konieczne będzie szczegółowe monitorowanie i ocena systemu kluczowych wskaźników efektywności i jego zintegrowanie z innymi wskaźnikami: wskaźnikami tablicy wyników jednolitego rynku, programu polityki „Droga ku cyfrowej dekadzie” i europejskiego semestru.

Bruksela, dnia 24 kwietnia 2024 r

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE
